TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-11

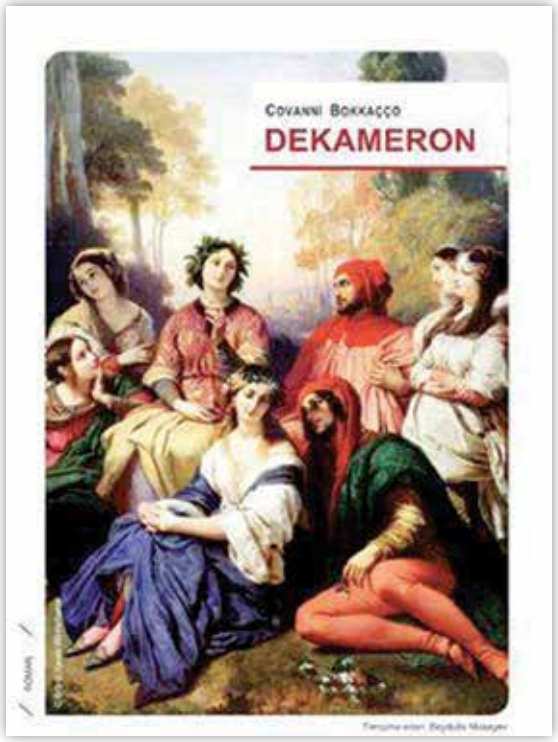
OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYECİLİĞİ (1923-1940)

Hikâye (öykü); gerçek ya da gerçeğe uygun olay veya durumların kişi, yer ve zaman ögelerine bağlı olarak anlatıldığı kısa edebî türdür. Bu türün yapı unsurları olan olay, kişi, yer ve zaman dar kapsamlıdır. Hikâyede genellikle kısa cümleler kullanılır. Hikâyeler, olay hikâyesi ve durum hikâyesi olmak üzere ikiye ayrılır.

İtalyan yazar Boccaccio'nun (Bokacyo) yazdığı Decameron (Dekameron) adlı eser, hikâye türünün ilk örneği kabul edilir. Fransız edebiyatında Guy de Maupassant'ın Ay Işığı, Alphonse Daudet'nin (Alfons Dode) Pazartesi Hikâyeleri; Alman edebiyatında Heinrich Boll'un (Haynriş Bol) Haberci; Rus edebiyatında Puşkin'in Maça Kızı, Gogol'un Palto, Cehov'un Köylüler, Altı Numaralı Koğuş, Gorki'nin İtalya Hikâyeleri; Amerikan edebiyatında O'Henry'nin (O Henri) Son Yaprak, William Faulkner'ın (Vilyım Folknır) Ayı, Edgar Alan Poe'nun (Edgır Elın Po) Kuyu ve Sarkaç adlı eserleri hikâye türünün dünya edebiyatındaki tanınmış örneklerindendir.

Türk edebiyatında destan, efsane, masal, mesnevi, halk hikâyesi gibi türler; hikâye türünün yerli kaynaklarını oluşturur. XV. Yüzyılda yazıya geçirilen Dede Korkut Hikâyeleri, divan edebiyatındaki mesneviler ve halk edebiyatı ürünleri olan halk hikâyeleri; modern hikâyeden önceki dönemlerde hikâye türünün işlevini üstlenmişti. Batılı anlamda hikâye, Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi'nde görülmeye başlandı. Bu dönem yazarlarından Ahmet Mithat Efendi ilk yerli hikâye olan Letaif-i Rivayat'ı, Sami Paşazade Sezai ise Batı tekniğine uygun ilk hikâye kabul edilen Küçük Şeyler'i yazdı. Servetifünun Dönemi'nde Halit Ziya Uşaklıgil'in Bir Yazın Tarihi;

Millî Edebiyat Dönemi'nde Ömer Seyfettin'in Kaşağı, Yüksek Ökçeler; Halide Edip Adıvar'ın Dağa Çıkan Kurt; Refik Halit Karay'ın Memleket Hikâyeleri başlıca hikâye örnekleridir.

Hikâye Türleri

Hikâyeler genel olarak olay hikâyesi ve durum hikâyesi olmak üzere ikiye ayrılır:

Olay Hikâyesi: Bu tarz hikâyenin temeli bir olay anlatımına dayanır. Olay hikâyesinde kahramanların ve çevrenin tasvirine önem verilir, okuyucuda merak ve heyecan duygusu uyandırılır. Fransız yazar Guy de Maupassant (Giy dö Mopasan) tarafından geliştirilen bu hikâye türüne Maupassant tarzı hikâye de denir. Olay hikâyesinin Türk edebiyatındaki başlıca temsilcileri Ömer Seyfettin, Refik Halid Karay ve Reşat Nuri Güntekin'dir.

Durum Hikâyesi: Olaylardan çok, günlük yaşamın bir kesitini ele alıp anlatan hikâye türüdür. Durum hikâyesinde ruhsal çözümlemelere ağırlık verilir, olay ikinci planda kalır. Bu tarz hikâyede serim, düğüm, çözüm bulunmaz; okuyucunun merak duygusuna seslenilmez.

Rus yazar Anton Çehov tarafından geliştirilen bu hikâye türüne Çehov tarzı hikâye de denir. Durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki başlıca temsilcileri Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik Abasıyanık'tır.

1923- 1940 Yılları Arasında Türk Hikâyesinin Özellikleri

Millî Edebiyat Dönemi'nde eser veren kimi sanatçılar bu dönemde de eser vermeye devam etmiştir. Edebî eserlerde realizmin etkileri gözlenir. Maupassant tarzı hikâyenin yanı sıra Çehov tarzı hikâyeler de yazılmıştır. Sadri Ertem, Refik Ahmet Sevengil, Selahattin Enis gibi yazarlar toplumcu gerçekçi hikâyenin ilk örneklerini vermişlerdir. Özellikle 1928 sonrasında dergilerde mizahi hikâyeler ve aşk hikâyeleri de yayımlanır. Eserlerin dili sadedir.

Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık dönemin yenilikçi yazarlarıdır.

İşlenen konular:

- Millî Mücadele
- Anadolu insanı, yaşantısı, kültürü
- Cumhuriyet'in kazanımları
- Günlük hayat
- Ahlaki konular
- İşçi-işveren ilişkileri
- Ekonomik eşitsizlikler

Bu yıllarda Reşat Nuri Güntekin'in Leyla ile Mecnun; Fahri Celalettin Göktulga'nın Telak-ı Selase; Ercüment Ekrem Talu'nun Teravihten Sahura; Nahit Sırrı Örik'in Eski Resimler; Sadri Ertem'in Bacayı İndir Bacayı Kaldır; Memduh Şevket Esendal'ın Otlakçı, Pazarlık;

Sabahattin Ali'nin Ses, Kamyon; Sait Faik Abasıyanık'ın Son Kuşlar, Lüzumsuz Adam adlı eserleri tanınmış hikâye örneklerindendir.

Sorular

Soru 1

Müdür, bundan sonra arazi sahiplerini teker teker davet etti. Tercümanını yanına alıp ağaların oturma odalarına gitti. Hemen hepsine şöyle söyledi:

– Ben bu Lokman köyünü çok beğendim. Belki de çoluğumu çocuğumu alıp buraya yerleşmek de mümkün olur. Hele sizden çok memnunum, nerede Avrupa'nın o dalavereci insanları? Ben burada kendimi emniyet içinde görüyorum, bana biraz tarla satmaz mısınız?..

– Satarız. Ama, dönümü elli liradan aşağı idare etmez. Başka türlü veremeyiz.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin olay örgüsü içinde yer almaz?

A) Müdürün, arazi sahipleriyle görüşmesi
B) Müdürün, köye yerleşebileceğini söylemesi
C) Müdürün, köyün arazi sahiplerini davet etmesi
D) Köydeki toprak sahiplerinin müdüre arazi satmaları
E) Müdürün, köylülerden kendisine arazi satmasını istemesi

Cevap: D

Soru 2

Aşağıdaki eser/yazar eşleştirmelerinden hangisi doğru değildir?

A) Leyla ile Mecnun / Reşat Nuri Güntekin
B) Son Kuşlar / Sait Faik Abasıyanık
C) Eski Resimler / Memduh Şevket Esendal
D) Ses / Sabahattin Ali
E) Teravihten Sahura / Ercüment Ekrem Talu

Cevap: C

Soru 3

Bu ovadaki ağaçlı, kül yığınına benzeyen köylerde insanlar parça parça elleri, yanık derili yüzleri, kenarları çok kırışık gözleriyle çalışarak inatçı topraktan bir lokma ekmek söküp almaya uğraşırlar. Dedemköy, kanalın yakınındadır. Yalnız, sular Beyşehir Gölü'nden gelinceye kadar öyle azalır ki değil dönüm dönüm tarlaları, üç karışlık bir bostanı bile doyuramaz. Yağmur yıllarında gülen yüzler, parlayan gözler kurak senelerde buruşur, kanalın sarı sularına dikilir, faydası olmayacağını bildiği hâlde bundan medet umar; yağmur yılları da ancak beş senede bir kendini gösterir.

Bu parçadan yola çıkılarak yazarın benimsediği sanat anlayışıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Duygu ve hayali her şeyin üstünde tutar.
B) İç konuşmalar ve diyaloglara sıkça yer verir.
C) Konuşma dilinden uzak, ağır, sanatlı bir dil kullanır.
D) Olay akışını keserek arada okura gereksiz bilgiler aktarır.
E) Memleketçi bir anlayışla Anadolu insanının sıkıntılarını ele alır.

Cevap: E

